

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ & ΑΛΜΥΡΟΥ

Ἡ εὐθύνη τῆς Ἐκκλησίας
ἀπέναντι
στή διαφορετικότητα

Ὁμιλία

τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Δημητριάδος καί Ἄλμυροῦ κ. Ἰγνατίου
γιά τήν Ἐθνική Ἡμέρα Μνήμης τῶν Ἑλλήνων Ἑβραίων Μαρτύρων
καί Ἡρώων του Ὀλοκαυτώματος, Λάρισα 27/01/2015

© Ίερά Μητρόπολις Δημητριάδος καί Άλμυροῦ

**Η ΕΥΘΥΝΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΗ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΤΗΤΑ**

Όμιλία τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Δημητριάδος καί Άλμυροῦ
κ. Ίγνατίου γιά τήν Ἐθνική Ἡμέρα Μνήμης τῶν Ἑλλήνων
Ἐβραίων Μαρτύρων καί Ἡρώων του Ὀλοκαυτώματος.
Λάρισα 27/01/2015

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ & ΑΛΜΥΡΟΥ

Ἡ εὐθύνη τῆς Ἐκκλησίας
ἀπέναντι
στή διαφορετικότητα

ΒΟΛΟΣ 2015

Θά ήθελα, καταρχάς, νά έκφράσω τή βαθιά μου εϋγνωμοσύνη πρὸς τήν Ἰσραηλιτική Κοινότητα Λάρισας, γιά τήν πρόσκληση πού μου ἀπηύθυνε νά εἶμαι ὁ κύριος ὁμιλητής στή φετινή ἐκδήλωση Μνήμης γιά τά θύματα, τούς Ἑλληνες Ἑβραίους μάρτυρες καί ἥρωες, τοῦ Ὀλοκαυτώματος. Ἄν καί ἔχουν παρέλθει περίπου 70 χρόνια ἀπό τά τραγικά γεγονότα τῆς γενοκτονίας τῶν Ἑβραίων ἀπό τό ναζιστικό καθεστῶς τοῦ Γ' Ράιχ, οἱ μνημες ἐξακολουθοῦν νά εἶναι, καί πρέπει νά εἶναι, ἰδιαίτερα ἔντονες καί νωπές. Πρὸς τήν κατεύθυνση αὐτή δέν συντείνει μονάχα ἡ βαθιά ἀνθρωπιστική ἀλληλεγγύη πρὸς τόν ἐβραϊκό λαό καί τά ἑκατομμύρια θύματά του, ἀλλά καί τά ὀλοένα καί περισσότερο διογκούμενα φαινόμενα ἀντισημιτισμοῦ πού ἐπανακάμπτουν τά τελευταία χρόνια σέ ὀλάκερη τήν εὐρωπαϊκή ἥπειρο, ἀλλά δυστυχῶς καί στή χώρα μας, ἡ ὁποία ἐπλήγη ὅσο λίγες χῶρες ἀπό τά ἀποτελέσματα τῆς ναζιστικῆς θηριωδίας.

Στή σημερινή ὁμιλία μου θά ήθελα νά καταθέσω ὀρισμένες σκέψεις, κυρίως ἀπό τή σκοπιά ἑνός Ὀρθοδόξου Ἐπισκόπου τῆς Ἐκκλησίας τῆς

Ἑλλάδος, σημειώνοντας ἀπό τή μία ὀρισμένες βασικές θεολογικές παραμέτρους θεώρησης τοῦ ὄλου ζητήματος καί μεταφέροντας, ἀπό τήν ἄλλη, τήν ἱστορική ἐμπειρία τῆς ταπεινῆς Ἐπισκοπῆς τῆς Δημητριάδος, τήν ὁποία ἔχω τήν εὐλογία νά διακονῶ ἀρκετά χρόνια τώρα καί πού, ὅπως ὄλοι γνωρίζουμε, ἔμελλε νά διαδραματίσει σημαντικό ρόλο, καθ' ὅλη τή διάρκεια τῆς κατοχῆς, στήν προστασία τῶν Ἑβραίων συμπατριωτῶν μας.

Πρίν προχωρήσουμε, ὥστόσο, εἶναι χρήσιμο νά σημειώσουμε τά ἑξῆς: Ὅλοι, ὅσοι εἴμαστε παρόντες σ' αὐτή τήν ὁμορφη ἐκδήλωση μνήμης σήμερα στήν πόλη τῆς Λάρισας, δεχόμεστε ὅτι τό Ὀλοκαύτωμα εἶναι χωρίς ἀμφιβολία τό γεγονός πού τέμνει στά δύο τήν ἱστορία τοῦ ταραγμένου εἰκοστοῦ αἰῶνα καί ἐπισφραγίζει, μέ τήν ἀβυσσαλέα βία καί θηριωδία του, τή μακραίωνη ἱστορία διωγμοῦ τῶν Ἑβραίων τῆς Εὐρώπης. Μέ τόν χιτλερικό ναζισμό, τό ἀπάνθρωπο πνεῦμα τοῦ ἀντισημιτισμοῦ φτάνει στό ἀπόγειό του, καταμεσῆς τῆς διαφωτισμένης καί πολιτισμένης Εὐρώπης. Ἐδῶ ἀκριβῶς βρίσκεται καί τό μεγάλο μάθημα πού πρέπει νά συκρατήσουμε ἀπό τήν τραγωδία τοῦ Ὀλοκαυτώματος: ἡ θηριωδία δέν χρειάζεται ἀπολίτιστα, πρωτόγονα καί διεστραμμένα τέρατα προκειμένου νά διαπραχθεῖ. Ἄρκοῦν γι' αὐτό οἱ «κανονικοί» ἄνθρωποι, οἱ πολιτισμένοι

καί μορφωμένοι, οί στοργικοί πατέρες, καλοί σύ-
ζυγοί καί εὐσυνείδητοι ἐπαγγελματίες, ὅπως
ἀκριβῶς ἦταν οί Γερμανοί ναζί, πού ἀνῆκαν μά-
λιστα στήν πιό πολιτισμένη χώρα τῆς Εὐρώπης,
τή χώρα τῆς μουσικῆς καί τῆς φιλοσοφίας, τῶν
κλασικῶν καί βιβλικῶν σπουδῶν, τῆς τέχνης καί
τῆς λογοτεχνίας. Μία ἀνάλογη πραγματικότητα
βιώνουμε σήμερα μέ τήν ραγδαία ἐξάπλωση πα-
ρόμοιων ρατσιστικῶν ἀντιλήψεων, οί ὁποῖες βρί-
σκουν πεδίο καρποφορίας σέ διάφορες περιοχές,
ἐσχάτως καί στή χώρα μας, γεγονός πού μέχρι
πρότινος φαινόταν ἀδιανόητο.

Ξεκινώντας, λοιπόν, θά ἤθελα νά ἀναφερθῶ μέ
συντομία στίς ἀκόλουθες θεμελιώδεις παραμέ-
τρους πού ἐκφράζουν τήν ἴδια τήν πίστη καί τήν
αὐτοσυνειδησία τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας. Ἡ
θεολογία γιά τήν Ἐκκλησία δέν ἀποτελεῖ μία
ἀπλή διανοητική λειτουργία καί ἐνασχόληση,
ἀλλά πρωτίστως μία λειτουργική δοξολογία καί
ἐκφραση τῆς ἐμπειρίας τῆς θεανθρώπινης κοινω-
νίας, ὅπως αὐτή βιώνεται τόσο στήν προσωπική
ὅσο καί στήν κοινοτική ζωή τῶν πιστῶν. Ἐχοντας
ὡς ἀφετηρία αὐτή τή διευκρίνιση, ὀφείλει κανεῖς
νά ἔχει κατά νοῦ τά ἑξῆς:

Α. Ἀφετηρία τῆς χριστιανικῆς θεολογίας καί
τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐμπειρίας δέν εἶναι ἄλλη ἀπό
τήν αὐτο-ἀποκάλυψη τοῦ ἴδιου τοῦ Θεοῦ. Ἡ

αὐτο-αποκάλυψη αὐτὴ λαμβάνει χώρα στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας στό πρόσωπο τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ. Πρόκειται γιὰ μίαν φανέρωση τοῦ Θεοῦ στόν ἄνθρωπο, χωρίς διακρίσεις καὶ περιορισμούς, πού ἀποσκοπεῖ στὴ δημιουργία μίας ἐλεύθερης καὶ ἀγαπητικῆς σχέσης διαλόγου καὶ ἀλληλοπεριχώρησης. Ἡ ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ συνιστᾷ μίαν κατεξοχὴν δημόσια πράξη, πού φανερώνει τὴν ἔγνοια τοῦ ἑνός Θεοῦ γιὰ τὴ φροντίδα καὶ τὴ σωτηρία τῆς Δημιουργίας Του. Πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτὴ θὰ συνάψει τὴ διαθήκη Του μὲ τὸν ἀρχαῖο Ἰσραὴλ καὶ στὴ συνέχεια θὰ ἀνανεώσει τὴ διαθήκη αὐτὴ στό πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ μὲ ὀλάκερη τὴν ἀνθρωπότητα, γεγονός πού ἀναδεικνύει τὴν καθολικότητα τοῦ χριστιανικοῦ σωτηριώδους μηνύματος. Ἀπὸ τὴ μίαν μεριά οἱ κοινές ἀβρααμικές καταγωγές τῶν Ἰουδαίων καὶ τῶν Χριστιανῶν, γεγονός πού ἀναδεικνύει τίς «συγγενικές», ἀδελφικές, τελικά, ρίζες τους, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ καθολικός χαρακτήρας τῆς σωτηριολογικῆς δράσης τοῦ Θεοῦ στὴν ἱστορία, καθιστοῦν κάθε στάση ἀνοχῆς ἢ πολὺ περισσότερο συμπόρευσης μὲ ἀπάνθρωπα φαινόμενα, ὅπως ἡ ἰδεολογία τοῦ ἀντισημιτισμοῦ, ἐντελῶς ἀπορριπτέα. Ὁ Θεός «πάντα θέλει σωθῆναι» καὶ αὐτὸ ἀφορᾷ σὲ ὀλάκερη τὴν ἀνθρωπότητα. Στὸ σχέδιο αὐτὸ τῆς θείας οἰκονομίας γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ

άνθρωπου, ή Παλαιά Διαθήκη μεταξύ Θεού και Ίσραήλ, άν και ολοκληρώθηκε και πληρώθηκε με τόν έρχομό του Ίησου Χριστού, δέν έπαψε ποτέ νά διατηρεί τή σωτηριολογική σημασία της και τό ρόλο της, καθώς ό Θεός δέν άνακαλεί σέ καμιά περίπτωση τήν πρωτοβουλία πού κάποτε πήρε άπέναντι στόν άνθρωπο.

Β. Τήν ίδια στιγμή, τό γεγονός τής Ένσάρκωσης του Υιού και Λόγου του Θεού στην Ίστορία φανερώνει κάτι έξίσου πολύ σημαντικό. Ό Χριστός προσέλαβε όλακερη τήν ανθρώπινη φύση, τόν σύνολο άνθρωπο. Σέ καμιά περίπτωση δέν έμποδίστηκε ή περιορίστηκε άπό τούς περιορισμούς φύλου, φυλής, χρώματος, θρησκείας, κοινωνικής τάξης κ.λπ. αλλά με τή διδασκαλία και τό έργο Του άνέδειξε τή μοναδικότητα του ανθρώπινου προσώπου μακριά άπό στάσεις και κατανοήσεις, πού άμαυρώνουν έστω και στό έλάχιστο τήν εικόνα του Θεού στόν άνθρωπο. Άρκεί νά θυμηθοΰμε ένδεικτικά τήν παραβολή του Καλού Σαμαρείτη, όπου άναδεικνύεται ή μοναδικότητα και τό άνεπανάληπτο τής ανθρώπινης ύπαρξης και άξιοπρέπειας, καθώς έπίσης και ή άπροϋπόθετη άλληλεγγύη άπέναντι στόν κάθε άνθρωπο. Ό Χριστός προσέφερε στην ανθρωπότητα τό άνεκτίμητο δώρο του προσωπικού τρόπου ύπαρξης, του τρόπου με τόν όποιο ύπάρχει ό ίδιος ό

Θεός, ενός τρόπου ύπαρξης και ζωής πού θεμελιώνεται στην άπροϋπόθετη αγάπη και τό «άνοιγμα» πρός τό κάθε άλλο πρόσωπο, γεγονός πού καθιστᾶ τόν ἄνθρωπο ὡς τό κατεξοχήν σχεσιακό ὄν, πού δέν μπορεῖ νά ζήσει παρά μόνο ἐάν βρίσκεται σέ διαρκῆ εἰλικρινῆ συνάντηση μέ τόν κάθε άλλο, χωρίς σέ καμιά περίπτωση οἱ φυλετικές, κοινωνικές ἢ θρησκευτικές διαφορές νά μποροῦν νά ἀποτελοῦν τροχοπέδη γιά τήν εἰρηνική καί ἀδελφική συνύπαρξη μεταξύ τῶν ἀνθρώπων. Ἡ ζωή τῆς Ἐκκλησίας καί τῶν χριστιανῶν, ὅταν θεμελιώνεται πάνω στό παράδειγμα τοῦ ἴδιου του Χριστοῦ, δέν μπορεῖ παρά νά ἀντανακλᾶ καί νά ἐκφράζει αὐτόν τόν περιληπτικό τρόπο προσέγγισης τοῦ κάθε ἄλλου, δέν μπορεῖ παρά νά μαρτυρεῖ τήν ἀπερίσταλη καί μοναδική ἀξία τῆς κάθε ἀνθρώπινης ύπαρξης, καθῶς, ὅπως μᾶς θυμίζει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, «οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδέ Ἑλλήν, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδέ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καί θήλυ. Πάντες γάρ ὑμεῖς εἷς ἐστέ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Γαλ. 3, 28). Στό πλαίσιο αὐτό ὁ κάθε εἶδους ρατσισμός, πολύ περισσότερο δέ ὁ ἀντισημιτισμός, δέν εἶναι δυνατό σέ καμιά περίπτωση νά υἱοθετεῖται ἀπό τούς χριστιανούς, ἐπιπλέον δέν μπορεῖ νά ἐκφράζει τήν ἴδια τήν αὐτοσυνειδησία τῆς Ἐκκλησίας. Στό πλαίσιο αὐτό, λησμονοῦμε συχνά ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Χριστός γεννήθηκε

ώς κατά σάρκα έβραίος, άπευθύνοντας καταρχάς τό σωτηριολογικό κήρυγμά Του στους συμπατριώτες Του Ίουδαίους («έξ Ίουδαίων ή σωτηρία»), οί όποιοι ποτέ δέν έπαψαν, όπως άλλωστε και όλάκερη ή άνθρωπότητα («Ίουδαίοι και Έλληνες, δούλοι και έλεύθεροι...») νά άποτελοϋν μέρος του σχεδίου τής θείας οικονομίας, όργανα, σύμφωνα μέ τόν τρόπο του Θεοϋ, τής σωτηρίας.

Γ. Ο κατεξοχήν τόπος, όπου τό ήθος αυτό γίνεται πράξη, ή μάλλον όφείλει νά άποτελεί πραγματικότητα, δέν είναι άλλος από τή θεία Εϋχαριστία. Πρόκειται για τό Μυστήριο πού συγκροτεί τήν Έκκλησία, εκφράζει κατεξοχήν τήν αυτοσυνειδησία της και τήν ταυτότητά της και τό όποιο προσφέρει έστω και στιγμιαία και από μέρους μία πραγματική πρόγευση του προσωπικού τρόπου ύπαρξης του ίδιου του Τριαδικου Θεοϋ, ό όποιος πρόκειται νά φανερωθει πλήρως στήν έρχόμενη Βασιλεία, στή μελλοντική τελική σωτηριώδη επέμβαση του Θεοϋ. Ένα από τά βασικά γνωρίσματα τής εϋχαριστιακής ταυτότητας τής Έκκλησίας είναι ότι αυτή άποτελεί τόν τόπο, όπου κάθε είδους άποκλεισμός πού βασιζεται σε γνωρίσματα τής φύσης, όπως ή φυλή, τό φύλο, οί κοινωνικές, θρησκευτικές ή άλλες διαφοροποιήσεις, σχετικοποιείται, σε τέτοιο βαθμό καθώς, εκείνο πού προέχει, είναι ή μοναδικότητα και ό

ἀνεπανάληπτος χαρακτήρας τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου, ὡς κατ' εἰκόνα Θεοῦ δημιουργήματος τοῦ Θεοῦ. Εἶναι ἄραγε δυνατό, ὁ χριστιανός, ὡς μέλος τοῦ εὐχαριστιακοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ, νά ἐνστερνίζεται συνειδητά ἢ ἀσυνείδητα καί γιά ὅποιονδήποτε πρόσκαιρο, πολιτικό, ἢ εὐρύτερα ἰδεολογικό λόγο, ὅποιαδήποτε ρατσιστική ἢ ἄλλη ἀπάνθρωπη ἰδεολογία, ὅπως ἐν προκειμένῳ ὁ ἀντισημιτισμός, ἢ ὅποια ἀκυρώνει καί ἀπορρίπτει ἐκ προοιμίου στήν πράξη τό μοναδικό χαρακτήρα τοῦ κάθε ἄλλου προσώπου; Κάθε φορά πού τελοῦμε τή θεία λειτουργία στούς ναούς μας εὐχόμεσθε «ὑπέρ τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως», μία εὐχή, αὐτή πού ἀφορᾷ στήν ἐνότητα καί σωτηρία ὀλόκληρης τῆς ἀνθρωπότητας, κι ὄχι μονάχα μίας ὀρισμένης τάξης, φυλῆς, θρησκευτικῆς ἢ ἄλλης ὀμάδας. Συνεπῶς, ἡ ἐκκλησιαστική αὐτοσυνειδησία, ὅταν παραμένει ζωντανή καί ἐκφράζεται στίς ἐπιμέρους ἐκφάνσεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, μαρτυρεῖ τό παράδειγμα τοῦ ἴδιου τοῦ Θεανθρώπου, ὁ ὁποῖος βρέθηκε κοντά στούς πάσχοντες, κατατρεγμένους, κοινωνικά καί ἐθνικά ἀπόβλητους, στούς κάθε λογῆς «καταραμένους» τῆς γῆς, δίνοντας ξεκάθαρο παράδειγμα γιά τόν τρόπο πού ὀφείλουμε ἐμεῖς οἱ μαθητές καί οἱ διάκονοί του νά πολιτευόμεσθε, ἐφόσον ἐπιθυμοῦμε καί προσβλέπουμε στήν αἰώνια ζωή. Δέν μπορεῖς

νά αγαπᾶς τό Θεό πού δέν βλέπεις καί νά μισεῖς τό συνάνθρωπό σου μέ τόν ὅποιο μοιράζεσαι τήν καθημερινή ζωή καί τά ἀγαθά τῆς γῆς, γιά νά παραφράσουμε μία φράση τοῦ εὐαγγελιστῆ Ἰωάννη. Εἶναι δυνατό, ἐπομένως, νά ἰσχυριζόμαστε ὡς Ἐκκλησία ἢ ὡς μεμονωμένοι πιστοί ὅτι ἀκολουθοῦμε τό θυσιαστικό παράδειγμα τοῦ Ἰδρυτῆ μας καί κάνουμε πράξη τό σωτηριῶδες μήνυμά Του, κάθε φορά πού ἐνστερνιζόμαστε ἀπάνθρωπες ἰδεολογίες πού βρίσκονται στόν ἀντίποδα ὅλων τῶν παραπάνω; Ὁ ἀντισημιτισμός δέν ἀφορᾶ σέ μία καλύτερη ἢ ὄχι οἰκονομική θεωρία, πού μπορεῖ νά ὀδηγήσει σέ μεμονωμένες κοινωνικές ἀδικίες, ἀλλά συνιστᾶ ἀπειλή πού ἀκυρώνει καί ἀναιρεῖ τόν ἴδιο τόν ὀρισμό τοῦ ἀνθρώπου ὡς τέτοιου, καθῶς τόν μετατρέπει σέ ἀντικείμενο, τόν ἀπανθρωποιεῖ, ἀκυρώνοντας τήν προσωπική του ἐτερότητα, ἢ ὅποια ἀποτελεῖ ἀδιαπραγμάτευτη ἀλήθεια τῆς χριστιανικῆς πίστεως, μέ ρίζες πού ἀνάγονται στήν ἴδια τήν τριαδική ζωή καί τή Βασιλεία.

Ἡ διαχρονική αὐτή πίστη καί συνείδηση τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως περιγράφηκε συνοπτικά στό προηγούμενα, ἔχει ἐνσαρκωθεῖ καί ἐκφραστεῖ πολύ συχνά στό διάβα τῆς ἱστορικῆς πορείας της, ἀπό τό παράδειγμα μεγάλων ἱεραρχῶν, ὅπως τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Δαμασκηνοῦ, τοῦ Μη-

τροπολίτη Ζακύνθου Χρυσοστόμου αλλά και τοῦ ἀειμνήστου προκατόχου μας Μητροπολίτη Δημητριάδος Ἰωακείμ, πού ὁ καθένας μέ τόν τρόπο του, καί ἀπό γνήσια χριστιανικά αἰσθήματα παρακινούμενος, συνέβαλε στή σωτηρία χιλιάδων Ἑλλήνων Ἑβραίων. Θά ἤθελα, λοιπόν, στό σημείο αὐτό νά ἀναφερθῶ στήν προσωπικότητα καί τό ἔργο τοῦ ἀείμνηστου προκατόχου μου, μακαριστοῦ Μητροπολίτη Δημητριάδος Ἰωακείμ (Ἀλεξόπουλου), ὁ ὁποῖος ἐνσάρκωσε μέ τίς πράξεις του τίς θεολογικές παραμέτρους, τίς ὁποῖες περιγράψαμε παραπάνω, συμβάλλοντας μέ τόν τρόπο του στή σωτηρία χιλιάδων συμπατριωτῶν μας Ἑβραίων, στά δύσκολα χρόνια τῆς ναζιστικῆς κατοχῆς.

Δέν θά ἀναφερθοῦμε ἐδῶ στόν πολύπλευρο ρόλο τοῦ Μητροπολίτη Ἰωακείμ κατά τή διάρκεια τοῦ ἀντιστασιακοῦ ἀγῶνα ἐνάντια στό Γερμανικό ζυγό. Θά ἐπικεντρωθοῦμε μονάχα στή συμβολή του γιά τή σωτηρία ἑκατοντάδων Ἑβραίων ἀπό τή ναζιστική θηριωδία, πού ζοῦσαν τότε στήν ἐπαρχία του. Σύμφωνα μέ τά ἐπίσημα στοιχεία τοῦ Κεντρικοῦ Ἰσραηλιτικοῦ Συμβουλίου Ἑλλάδος, τήν ἐποχή ἐκείνη (1943) ἡ ἑβραϊκή κοινότητα τοῦ Βόλου ἀριθμοῦσε περί τά 872 μέλη, πού μέ ἀρχηγό τόν Ἀρχι-ραββίνο Συμεών Πεσάχ, εἶχαν ἀναπτύξει μία πολύ ἔντονη κοινωνική καί

οικονομική ζωή και δραστηριότητα.

Όταν τό Σεπτέμβριο τοῦ ἴδιου ἔτους οἱ γερμανικές δυνάμεις θά ζητήσουν ἀπό τίς ἀρμόδιες ἀρχές στό Βόλο στοιχεῖα σχετικά μέ τούς Ἑβραίους πολίτες τῆς περιοχῆς, ὁ ἀρχираββίνος θά στραφεῖ ἀμέσως πρὸς τόν Μητροπολίτη Ἰωακείμ, ζητώντας τή συνδρομή του, προκειμένου νά ἀντιμετωπιστεῖ ὁ διαφαινόμενος κίνδυνος. Ὅπως θά ἀφηγηθεῖ ὁ ἴδιος ὁ Μητροπολίτης σέ μεταγενέστερο χρόνο, μία μαρτυρία πού ἐπιβεβαιώνεται ἀπό πολλές πλευρές, ἡ σχέση του μέ τόν Ἀρχираββίνο ἦταν ἄριστες. Ἀμέσως μόλις ὁ τελευταῖος τοῦ ἐξέθεσε τούς φόβους του, ὁ Μητροπολίτης φρόντισε νά ἐνημερωθεῖ ἀπό τόν φίλα προσκείμενο Γερμανό πρόξενο τῆς περιοχῆς Ἔλμουτ Σέφελ γιά τίς προθέσεις τῶν κατακτητῶν καί ἀμέσως συμβούλευσε τόν Ἀρχираββίνο, οἱ ἔβραῖοι πολίτες τοῦ Βόλου νά φύγουν τό συντομότερο δυνατό ἀπό τήν πόλη. Γιά τόν σκοπό αὐτό ὁ μακαριστός Μητροπολίτης θά συντάξει ἰδιόχειρη συστατική ἐπιστολή, ἡ ὁποία καί διασώζεται, ἀπευθυνόμενος πρὸς τούς ἐφημερίους τῶν χωριῶν τῆς ἐπαρχίας του, τούς ἀρχηγούς τῆς ἀντίστασης καί τούς ὑπόλοιπους ἔλληνες πολίτες, ὅπως συμβάλλουν μέ κάθε τρόπο -«ἐν παντί», ὅπως σημειώνει χαρακτηριστικά, στήν προσπάθεια τοῦ ἀρχираββίνου γιά τή σωτηρία τῶν Ἑβραίων. Τήν ἴδια

στιγμή ὁ Ἰωακείμ, χωρίς δεύτερη σκέψη καί παρά τούς προφανείς κινδύνους πού μία τέτοια κίνηση ἐνεῖχε, θά διαφυλάξει πολλά πολύτιμα ἀντικείμενα τῆς ἐβραϊκῆς κοινότητας, κατόπιν παράκλησης τῶν ἴδιων τῶν ἐβραίων συμπατριωτῶν του, ἐνῶ παράλληλα δέν θά διστάσει νά ἀπευθύνει καί δημόσια πρόσκληση στόν λαό τῆς ἐπαρχίας του γιά τήν ἐπιστροφή τυχόν πολύτιμων ἀντικειμένων στούς προκατόχους τους, πού ἀνήκαν στίς ἐβραϊκές οἰκογένειες πρὶν τή φυγή τους, «διά νά ζήσουν καί ἐκεῖνοι τώρα πού ἀπεκτήσαμεν ὅλοι τήν ἐλευθερία τῆς πατρίδος μας».

Στό πλαίσιο τῆς ἴδιας μαρτυρίας, ὁ Μητροπολίτης Ἰωακείμ θά ἐκφράσει τήν ἱκανοποίησή του γιά τή δύναμη πού τοῦ ἔδωσε ὁ Θεός νά συμβάλει μέ τίς ὅποιες δυνάμεις του στή διάσωση τῶν Ἐβραίων συμπατριωτῶν του, δείχνοντας ἔτσι ἐμπράκτως τήν ἀληθινή καί βαθιά ἐκτίμησή του ἀπέναντί τους, χωρίς νά παρασύρεται ἀπό τά στερεότυπα τῶν θρησκευτικῶν προκαταλήψεων, ἀλλά ἐμπνεόμενος ἀπό μία κατεξοχήν ἀνθρωπιστική ἀλληλεγγύη γιά τή σωτηρία κάθε ἀνθρώπινης ὑπαρξης, ἡ ὁποία, ὅπως εἶδαμε, ἀποτελεῖ ἐξάπαντος εἰκόνα Θεοῦ.

Στό ἴδιο πνεῦμα καί μέ ἀφορμή ποικίλες ἐκφράσεις ἀνάρμοστης συμπεριφορᾶς ἀπό ὀρισμένους κατοίκους τῆς πόλης τοῦ Βόλου στά χρό-

νια μετά τήν κατοχή (1949), οί όποιοι προέβησαν σέ έπιθέσεις ένάντια στήν Έβραϊκή Συναγωγή ή τραγουδοῦσαν άδόκιμα κατά τήν Μ. Παρασκευή ένάντια στους Έβραίους, ό μακαριστός Ίωακείμ θά έπικαλεστεί «τό άληθές χριστιανικόν πνεῦμα τής άνοχής και τής άγάπης πρός τούς συμπολίτας μας Ίσραηλίτας», έκφράζοντας έτσι άπό τή μία τό γνήσιο εὐαγγελικό ήθος και τήν έκκλησιαστική άυτοσυνειδησία τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, και άπό τήν άλλη τή ριζική αντίθεσή του και ρητή καταδίκη κάθε είδους άπάνθρωπης ρατσιστικής συμπεριφορᾶς, ή όποία έρχεται σέ πλήρη αντίθεση μέ τήν ίδια τήν ιδιότητα τοῦ χριστιανοῦ.

Η γενικότερη στάση και συμπεριφορά τοῦ Μητροπολίτη Ίωακείμ ὑπῆρξε σωτήρια γιά τούς Έβραίους πολίτες τοῦ Βόλου, καθώς, σύμφωνα και πάλι μέ τά έπίσημα στοιχεία τοῦ Κεντρικοῦ Ίσραηλιτικοῦ Συμβουλίου, τό ποσοστό τῶν θυμάτων στήν περιοχή τοῦ Βόλου άγγίζει μόλις τό 26%, άποτελώντας έτσι τό χαμηλότερο ποσοστό Έβραίων θυμάτων σέ ὄλη τήν Ελλάδα, γεγονός πού πιστοποιεῖ μέ τόν πλέον σαφή και άναμφισβήτητο τρόπο τόν σπουδαίο ρόλο πού διαδραμάτισε στή δύσκολη εκείνη συγκυρία, ό προκάτοχός μας γιά τή σωτηρία τῶν Έβραίων συμπολιτῶν μας. Συμπερασματικά, ὡς πρός τήν συμβολή τοῦ Μητροπολίτη Ίωακείμ στή διάσωση τῶν

Ἰσραηλιτῶν Βόλου, πρέπει νά ἐπισημάνουμε τά παρακάτω:

1. Ὁ Ἀρχираββίνος Μωϋσῆς Πέσαχ γενικά ἐνήργησε κατά τόν καλύτερο δυνατό τρόπο γιά τή σωτηρία τοῦ ποιμνίου του, εἰδικότερα ὅμως μέ τήν προσφυγή του γιά βοήθεια πρὸς τόν Ὀρθόδοξο Ἐπίσκοπο, τοῦ ὁποίου τήν ἔγκυρη καί ἀξιόπιστη συμβουλή γιά «ΕΞΟΔΟ» τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπό τήν πόλη τοῦ Βόλου, ἀποδέχτηκε μέ ἀπόλυτη ἐμπιστοσύνη.

2. Ὁ Μητροπολίτης Ἰωακείμ ἀνέλαβε τήν βαρύτερη εὐθύνη νά συστήσει στόν Ἀρχираββίνο Πέσαχ νά πείσει 900 περίπου Ἑλληνες Ἰσραηλίτες τοῦ Βόλου νά ἐγκαταλείψουν τάχιστα τά σπίτια τους, τά καταστήματά τους, τίς ἐργασίες τους, τίς περιουσίες τους καί νά πάρουν τά βουνά μέ τό χειμῶνα πρό τῶν θυρῶν, σέρνοντας μαζί τους ἀνήμπορους γέροντες, μικρά παιδιά, ἀρρώστους καί ἀναπήρους. Ἡ ἀξιοπιστία, ἐγκυρότητα καί ὁ Χριστιανικός ἀνθρωπισμός τοῦ Μητροπολίτη καί τοῦ κρυφοῦ του συμβούλου Γερμανοῦ προξένου Ἐλμουτ Σέφελ, ἔσωσε τήν Ἰσραηλιτική Κοινότητα Βόλου.

3. Ὁ αἰφνιδιασμός τῶν ναζιστῶν ἀπέτυχε, παρὰ τά ἐντέχνως διαδιδόμενα ἀπό αὐτούς, ὅτι ἀπλῶς ἐπεδίωκαν τή σύνταξη στατιστικοῦ καταλόγου τῶν Ἰσραηλιτῶν.

4. Ἡ Ἰσραηλιτική Κοινότητα Βόλου θά εἶχε μη-δενικές ἀπώλειες -χάθηκαν 130 ψυχές- πού ἀφοροῦσαν κυρίως φτωχοῦς μεροκαματιάρηδες, μικροπωλητές, οἰκογενειάρχες Ἰσραηλίτες πού δέν εἶχαν τήν οἰκονομική δυνατότητα νά ἐπιβιώσουν στά γύρω χωριά, ξεθάρεψαν καί κατέβηκαν στήν πόλη. Τή νύχτα 24 πρὸς 25 Μαρτίου 1944 συνελήφθησαν ἀπό τούς ῥεσ ῥεσ καί ὁδηγήθηκαν στά ναζιστικά κρεματόρια.

Ἡ σπουδαιότητα τῆς συμβολῆς τοῦ Μητροπολίτη Ἰωακείμ ἄλλωστε πιστοποιεῖται καί ἀπό τό γεγονός ὅτι ἡ ἀρμόδια ἰσραηλιτική ἀρχή σχετικά μέ τά θύματα τοῦ ὀλοκαυτώματος, ἡ ἐπονομαζόμενη Yad Vashem, κατέταξε, μεταθανατίως, τόν μακαριστό Μητροπολίτη Ἰωακείμ μεταξύ τῶν «Δικαίων τῶν Ἐθνῶν», ἐξ ἀφορμῆς τῆς ἰδιαίτερης συνεισφορᾶς του στή χωρίς προηγούμενο διάσωση τοῦ ἐβραϊκοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλης τοῦ Βόλου.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἐκπρόσωποι τῆς Ἐκκλησίας μας δέν κράτησαν πάντοτε ἀνάλογη στάση ἀπέναντι σέ φαινόμενα ρατσισμοῦ, διωγμοῦ ἀθῶων ἀνθρώπων, προστασίας κάθε λογῆς περιθωριακῶν καί κατατρεγμένων ψυχῶν, ἢ ἀπέναντι στά θύματα τῆς ναζιστικῆς θηριωδίας καί τοῦ ἀντισημιτικοῦ μένους. Τέτοιες ἀρνητικές συμπεριφορές καί ἀνάλογα φαινόμενα βρῆκαν δυ-

στυχῶς πρόσφορο ἔδαφος μέ ἀφορμή ἢ μᾶλλον μέ πρόφαση τήν δεινή οἰκονομική κρίση πού βιώνει ὁ λαός μας στίς μέρες μας. Ποικίλοι νοσταλγοί τῶν χιτλερικών ἐγκλημάτων, καί θιασῶτες τῶν πλέον ἀπάνθρωπων ἰδεολογιῶν, βρῆκαν τήν εὐκαιρία νά ἐκμεταλλευτοῦν τά προβλήματα ἢ τούς φόβους τῶν συμπολιτῶν μας, ἐπιχειρώντας νά σπείρουν τό μίσος καί τή μισαλλοδοξία ἀπέναντι στή διαφορετικότητα, γιά κάθε διαφορετικό ἄνθρωπο, τελικά γιά τόν κάθε ἄνθρωπο πού ἀντιστέκεται μέ πάθος στόν ἀπανθρωπισμό τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου. Πολλές φορές καί ἐμεῖς ὡς ἐκπρόσωποι τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος καί πολλοί πιστοί μας δέν στάθηκαν στό ὕψος τῶν περιστάσεων, υἱοθετώντας συχνά ἐμπρηστικό καί προπάντων ἀντιχριστιανικό λόγο, πού σέ καμιά περίπτωση δέν θά μπορούσε νά βρεῖ ἀναλογίες στό λαμπρό καί φωτεινό παράδειγμα τοῦ προκατόχου μας μακαριστοῦ Ἰωακείμ.

Ὅπως ἔχει εὐστοχα σημειωθεῖ, «ἡ εὐθύνη τῆς Ἐκκλησίας δέν ἐντοπίζεται μόνον στό γεγονός ὅτι ἀγκαλιάζει καί στέκεται ἔμπρακτα δίπλα στούς ἀναγκασμένους ἀνθρώπους, ἀνεξαρτήτως φυλετικῆς, ἐθνικῆς ἢ θρησκευτικῆς προέλευσης, ἀλλά μέ ὅλες τίς ποιμαντικές, θεολογικές καί πρακτικές δυνατότητές της, ἀφορᾶ καί στή δημόσια μαρτυρία της, νά μή συναινέσει ἢ νά ἀνεχθεῖ,

ἔστω καί μέ τή σιωπή της, φασιστικές καί ἐθνικιστικές πρακτικές, ἀλλά καί νά θέσει ἐκτός Ἐκκλησίας τίς φοβικές ρητορείες καί τά συνθήματα μίσους πρὸς τόν ἄλλο, τόν ξένο...» στήν περίπτωσηή μας τόν Ἑβραῖο συμπολίτη καί ἀδελφό μας.

Ὁλοκληρώνοντας τή σύντομη αὐτή ὁμιλία μας, θά ἤθελα νά ἀναφερθῶ στό περίφημα λόγια μίας Ἑβραίας πού ἔγινε Χριστιανή καί ἔζησε πραγματικά βίῳ ἀγίας, τῆς Σιμόν Βέλ. Ἔλεγε λοιπόν ἡ Βέλ ὅτι δέν ὑπάρχει χειρότερο πράγμα γιά ἕναν Χριστιανό ἀπό τό «νά μήν τηρεῖ τίς ἐντολές τοῦ Χριστοῦ, νά μήν τιμᾷ τό ὄνομά του καί νά μήν εἶναι ἔτοιμος νά πεθάνει γιά Αὐτόν». Καί οἱ τρεῖς αὐτές ἀρνητικά διατυπωμένες προτροπές τῆς Σιμόν Βέλ -ἡ τήρηση τῶν ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ, ὁ ἀγιασμός τοῦ ὀνόματός Του καί ἡ ἐτοιμότητα νά πεθάνουμε γιά Αὐτόν- δέν νοοῦνται χωρίς τήν ἐνεργητική μας στράτευση ἐναντίον τοῦ φυλετικοῦ μίσους καί ἐναντίον τοῦ ἀντισημιτισμοῦ.

Καθίσταται, ἐπομένως, ἐπείγουσα ἀνάγκη, κάθε φορά πού θά ἀκούγονται ποικίλες φωνασκίες ἀκόμη κι ἀπό ἐκκλησιαστικούς παράγοντες ὑπέρ τοῦ ἀντί-σημιτισμοῦ μέ πρόσχημα τήν ἀγάπη γιά τόν ἑλληνικό λαό καί τήν πατρίδα, ὅλοι μας νά ἀντιπαραθέτουμε μέ σθένος ὄχι μόνο τά θεμε-

λιώδη πιστεύω τοῦ Εὐαγγελίου, ἀλλά καί τά πά-
μπολλα παραδείγματα τῆς σύγχρονης ἐκκλησια-
στικῆς αὐτοσυνειδησίας, τά ὅποια διατρανώνουν
μέ κάθε δυνατή λαγαρότητα ὅτι ὁ ρατσισμός καί
ὁ ἀντισημιτισμός, ἀπό ὅπου καί ἀπό ὅποιονδή-
ποτε καί ἄν προέρχονται, δέν μποροῦν σέ καμιά
περίπτωση νά ἐκφράζουν τήν πίστη καί τήν αὐτο-
συνειδησία τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ διαχρονική συνεί-
δηση τῆς Ἐκκλησίας ἐκφράζεται ἀπό τό παρά-
δειγμα μεγάλων ἱεραρχῶν, ὅπως τοῦ Ἀρχιεπι-
σκόπου Δαμασκηνοῦ, τοῦ Ζακύνθου Χρυσοστό-
μου καί τοῦ ἀειμνήστου προκατόχου μας Ἰωα-
κείμ, στόν ὁποῖο καί ἔγινε ιδιαίτερη μνεία, ἀλλά
καί πολλά ἄλλα τοῦ ἀνώνυμου κλήρου καί πιστοῦ
λαοῦ, πού ὁ καθένας μέ τόν τρόπο του, καί ἀπό
γνήσια χριστιανικά αἰσθήματα παρακινούμενος,
συνέβαλε στή σωτηρία χιλιάδων Ἑλλήνων Ἐβραί-
ων. Αὕτη εἶναι ἡ παράδοση τῆς Ὁρθόδοξης
Ἐκκλησίας στήν Ἑλλάδα, κι αὕτη θά συνεχίσου-
με, εἰς πείσμα πολλῶν αὐτόκλητων κριτῶν, νά
ἀκολουθοῦμε.

